

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de **Catalunya**

AVALUANT A MÈXIC AMB MÈTODES I CRITERIS EUROPEUS

**Informe d'AQU Catalunya sobre el procés d'acreditació
internacional de programes universitaris al Centro Universitario
de la Costa Sur (Universidad de Guadalajara)**

© Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya

Via Laietana, 28, 5a planta, 08003 Barcelona

La autoria d'aquest informe és de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya i ha estat elaborat amb la col·laboració dels presidents i el coordinador dels comitès d'avaluació externa d'AQU Catalunya (Joan Ramon Casas Rius, Lluís Jofre Roca, Josep Oliveras Samitier, Alejandro Saiz Arniz, Jaume Sarramona López i Josep Grifoll Saurí) i amb els membres del comitè coordinador de l'avaluació interna del CUCSUR (Enrique Javier Solórzano Carrillo, Alfredo Tomás Ortega Ojeda, Mónica Araceli Reyes Rodríguez i Jesús Donaciano Medina García).

Primera edició: desembre 2008

Dipòsit legal: B-50.521-2008

SUMARI

Presentació.....	4
Pròleg	5
1. Introducció	7
2. Marc conceptual sobre l'acreditació internacional	8
3. Objectius establerts en el projecte d'acreditació internacional al CUCSUR.....	10
4. Plantejament avaluatiu d'AQU Catalunya per a l'acreditació internacional al CUCSUR.....	15
5. Organització del procés d'avaluació externa	19
6. Organització del procés d'avaluació interna	22
7. Resultats de l'avaluació per a l'acreditació	24
8. Eixos principals del Pla de Millora.....	27
9. Conclusions sobre la metodologia aplicada i desenvolupaments futurs	29
10. Referències del projecte.....	31
11. Glossari	33
12. Annexos.....	34

PRESENTACIÓ

Aquest informe aporta resultats i reflexions sobre el procés d'avaluació, dut a terme el març de 2008, per a l'acreditació de sis carreres universitàries impartides pel Centro Universitario de la Costa Sur (CUCSUR), a l'estat de Jalisco, a Mèxic. L'aplicació de la metodologia d'avaluació d'AQU Catalunya (agència europea reconeguda), conjuntament amb l'ús dels criteris de garantia de qualitat europeus derivats del procés de Bolonya, constitueix una experiència singular i nova, alhora que permet obrir nous camins de cooperació entre els sistemes universitaris d'Amèrica i Europa.

Actualment, els processos d'acreditació internacional sorgeixen i es basen en una competitivitat creixent en el mercat d'ensenyament superior i en la necessitat de difondre, amb més o menys accent comercial, els resultats satisfactoris. El projecte que es presenta, però, tracta d'aportar valors alternatius relacionats amb la dimensió pública de l'ensenyament. El caràcter públic del centre avaluat i de l'agència avaluadora facilita una visió complementària d'aquests processos de garantia internacional de la qualitat, en suggerir que l'avaluació i l'acreditació internacional puguin ser principalment motors d'innovació i de col·laboració entre els diversos sistemes universitaris.

D'aquesta manera, el projecte aporta pràctiques i elements per al debat i el desenvolupament de mètodes i processos d'acreditació internacional en el sector públic, i inicia una senda prou atractiva per ser explorada des d'Amèrica i Europa durant els propers anys.

Javier Bará Temes

Director d'AQU Catalunya

PRÒLEG

AQU Catalunya és una agència pública i independent creada el 1996. Reconeguda a escala europea per l'Associació Europea per a la Garantia de la Qualitat en l'Ensenyament Superior (ENQA) i pel Registre Europeu de Garantia de Qualitat en l'Ensenyament Superior (EQAR), la missió principal d'AQU Catalunya consisteix a fer avaluacions de caràcter extern del sistema universitari de Catalunya amb l'objectiu de:

- a) informar la societat sobre els nivells de qualitat de les universitats catalanes,
- b) salvaguardar l'interès públic relacionat amb els nivells de qualitat educativa i
- c) impulsar millores en els serveis oferts per les universitats.

Els mètodes implementats per AQU Catalunya es basen en l'avaluació, la certificació i l'acreditació.

Si bé l'activitat principal d'AQU Catalunya es desenvolupa a Catalunya mateix, l'Agència és activa a escala internacional amb l'objectiu de liderar desenvolupaments de noves metodologies de garantia de la qualitat en l'àmbit de l'educació superior.

El procés d'avaluació establert per al Centro Universitario de la Costa Sur (CUCSUR) ha estat experimentat, en el seu format actual, per gairebé un centenar de titulacions oficials ofertes en universitats públiques i privades de Catalunya i, en el seu concepte avaluatiu genèric, per més de 300 titulacions oficials.

L'aplicació d'aquesta metodologia a Mèxic ha requerit una feina d'adaptació que, sense variar l'estructura del protocol, ha permès ajustar la nomenclatura a l'entorn mexicà i adaptar l'estructuració d'alguns indicadors. Cal subratllar que, en aquesta fase d'adaptació, AQU Catalunya es va marcar l'objectiu de minimitzar els canvis en la metodologia i el CUCSUR va dur a terme una intensa feina d'anàlisi per aconseguir aquesta meta.

En relació amb la metodologia d'AQU Catalunya, és interessant recalcar que la seva aplicació requereix referents de context que facilitin l'emissió de judicis valoratius. En el cas del CUCSUR, AQU Catalunya va acordar treballar amb referents de la Red Universitaria de Jalisco, pertanyent a la Universidad de Guadalajara.

L'informe d'AQU Catalunya descriu, doncs, els objectius del projecte, la metodologia utilitzada, l'organització dels processos d'avaluació interna i externa, els resultats del projecte, els eixos de millora que han de definir els plans de millora de les carreres avaluades, i també unes conclusions i recomanacions a tenir en compte en projectes futurs.

Josep Grifoll Saurí

Director tècnic de l'Àrea d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya

1. INTRODUCCIÓ

El procés de globalització que experimenten les societats de principi del segle XXI afecta també el sector de l'ensenyament superior. La internacionalització provoca noves mobilitats de professorat, estudiants i graduats, i amb això noves redistribucions de recursos. Hi ha un augment de la competència, i l'ensenyament superior considerat com un bé de caràcter públic, protegit per les administracions nacionals, comença a incorporar elements propis dels béns de caràcter privat. Il·lustratius d'aquesta tendència són els esforços de les universitats en la captació d'estudiants amb talent, en competència amb altres universitats, o la mobilitat de graduats universitaris a la recerca dels millors mercats laborals en el panorama internacional.

Lògicament, aquest entorn provoca una demanda creixent d'accions que reforcin la posició de les institucions universitàries en un entorn cada vegada més competitiu, a escala nacional i internacional. L'avaluació i/o l'acreditació internacional passa per ser un dels serveis amb expectatives de més creixement durant els propers anys. Això ve suportat per les polítiques que afavoreixen una autonomia universitària més gran, cosa que permet a les universitats sol·licitar reconeixements addicionals als establerts legalment per les autoritats nacionals.

El Centro Universitario de la Costa Sur (CUCSUR) és la primera dependència de la Red Universitaria de Jalisco (Universidad de Guadalajara) a iniciar un procés d'avaluació per una agència europea, AQU Catalunya, amb vista a l'acreditació internacional de sis programes educatius (titulacions). L'octubre de 2006 es va establir contacte entre AQU Catalunya i el CUCSUR, i el procés es va iniciar el 18 de setembre de 2007 amb la signatura d'un conveni entre AQU Catalunya i el Centro Universitario. D'acord amb el que es va establir en aquest conveni, es va iniciar un procés d'avaluació que va tenir quatre etapes:

1. Anàlisi de la Guia metodològica d'AQU Catalunya i la seva adaptació a les circumstàncies específiques del CUCSUR.
2. Elaboració dels informes d'avaluació interna pels comitès d'avaluació interna i validació d'aquests informes per la comunitat, enviats a AQU Catalunya el febrer de 2008.
3. Visita dels avaluadors externs i elaboració dels informes d'avaluació externa. La visita es va dur a terme el març de 2008, i els informes dels comitès externs es van rebre l'abril de 2008.
4. Elaboració dels plans de millora i negociació dels seus termes finals.

2. MARC CONCEPTUAL SOBRE L'ACREDITACIÓ INTERNACIONAL

En matèria de qualitat universitària, l'acreditació, la verificació o l'homologació (ja fos *ex ante* o *ex post*) ha estat un distintiu que, des de la perspectiva dels estats, suposava que certs estàndards mínims es complien per part de tots els agents que impartien ensenyaments amb reconeixement estatal. Els ensenyaments reconeguts per part de l'Estat podien ser inclosos, per exemple, en tractats amb altres països amb la finalitat d'aconseguir equivalències internacionals en el valor dels títols. Hem de tenir present que l'ensenyament, en tots els seus nivells, és una matèria d'àmbit nacional o estatal, i que per això les acreditacions de carreres es fan tenint en compte l'ordenació que estableixen els mateixos estats.

Certament, el procés d'integració d'algunes economies està activant un intens debat sobre la dimensió internacional dels ensenyaments, especialment en les seves etapes superiors. L'anomenat procés de Bolonya, per al desenvolupament d'un espai comú d'ensenyament superior a Europa, és un clar exemple d'aquesta internacionalització creixent en el sector; i, si bé les acreditacions continuen sent gestionades i ordenades a escala estatal, Europa ja requereix que aquestes acreditacions es facin sota uns estàndards metodològics concrets.

En paral·lel a l'ordenació estatal, la iniciativa privada ha desenvolupat un concepte alternatiu de garantia de la qualitat en què no es prioritza la seva aplicació universal a totes les universitats, sinó que busca justament una diferenciació de les institucions en un mercat competitiu. Aquest enfocament queda il·lustrat pels denominats segells o marques de la qualitat.

Si bé l'Estat disposa d'una garantia legal sobre l'acreditació que la iniciativa privada no té, el panorama canvia en la pràctica internacional, que, menys regulada, deixa més espai per als agents privats dedicats a la garantia de la qualitat.

Ahora, hem de ser conscients de l'existència d'algunes amenaces a la implantació de sistemes internacionals de garantia de la qualitat. En primer lloc, el factor cost que es deriva principalment de la contractació d'experts internacionals. També conviu el risc associat al conflicte d'interès que pugui aparèixer entre els responsables d'aquests processos d'acreditació internacional. D'aquesta manera, en un mercat poc transparent, un operador (agència) coherent en la concessió d'acreditacions es pot veure afectat seriosament per la competència d'altres agents amb pràctiques menys fiables. De tota manera, el punt principal que frena el desenvolupament de l'acreditació internacional és l'escassa identificació d'estàndards d'ús internacional i reconeguts per la comunitat universitària a escala mundial.

Vistos els diferents àmbits d'actuació públics i privats en què es mou l'acreditació, podem interrogar-nos sobre el significat general de l'acreditació internacional, i en particular per al cas del CUCSUR.

En primer lloc, podem preguntar-nos: què significa que una carrera o un centre rebin una acreditació internacional? Aquesta qüestió no és de fàcil resposta quan no hi ha un acord global que precisi els estàndards per a una acreditació internacional. Una primera resposta passa per indicar que l'acreditació internacional suposa que un centre al país A (en aquest cas el CUCSUR) s'avalua sota estàndards d'un altre país (els que aplica AQU Catalunya per a les carreres avaluades a Espanya). Aquesta manera de treballar aporta beneficis indubtables, però no respon exactament al que hauria de ser una veritable acreditació internacional, ja que es caracteritza per una marcada bilateralitat. A més, pot haver-hi problemàtiques d'encaix entre l'estructura oficial dels programes en un país i en l'altre; i, en casos extrems, ser un transmissor de determinats vicis entre sistemes.

La qualitat internacional, suposa la impartició de cursos que facilitin als seus graduats la mobilitat internacional? O, per contra, és un símbol d'una qualitat particular que permet la captació de talents interessats en una oferta acadèmica especialitzada, més o menys diferenciada i, per què no, adaptada al territori on s'inscriu? Aquests són els interrogants als quals haurien de respondre uns estàndards d'acreditació internacional.

3. OBJECTIUS ESTABLERTS EN EL PROJECTE D'ACREDITACIÓ INTERNACIONAL AL CUCSUR

Autlán de la Grana és una ciutat de 60.000 habitants, principal nucli de la regió de la Costa Sur de l'estat de Jalisco, a Mèxic; i allí es troba el CUCSUR, pertanyent a la Red de Campus Territoriales de la Universidad de Guadalajara, segona universitat pública de Mèxic per nombre d'alumnes i de professorat.

Reconeixent la importància del segell de la Universidad de Guadalajara en la prestació de serveis del CUCSUR, és interessant subratllar que el Centro Universitario constitueix, per si mateix, un referent destacat a la Costa Sur, tant per la seva oferta d'ocupació de qualitat (professorat i personal d'administració i serveis) com pel seu valor estratègic en la formació de nous professionals que aporten valor afegit a les empreses de la regió, la qual es caracteritza per una costa de potencial turístic destacat i una zona interior dedicada a l'explotació de les zones agroforestals i a la implantació d'indústria agroalimentària.

Així mateix és notable la funció del CUCSUR en la disseminació de coneixement entre la població general. Aquesta activitat es fa mitjançant pràctiques diverses, entre les quals es pot destacar l'emissió de programes de ràdio de contingut cultural. En definitiva, el CUCSUR constitueix, pel seu personal, recursos i instal·lacions, una punta de llança molt rellevant per a la projecció socioeconòmica de la regió.

A partir de l'any 2004 el CUCSUR va establir un clar compromís institucional amb la qualitat de la seva oferta acadèmica i amb la diversificació de la seva oferta educativa. Com a resultat d'això, a principi de 2008 es va aconseguir que el 100% dels seus programes educatius avaluable obtinguessin l'acreditació nacional pels organismes avaluadors reconeguts pel Consejo para la Acreditación de la Educación Superior (COPAES) de Mèxic. Però, davant del repte de formar recursos humans per al mercat laboral globalitzat, el CUCSUR es va posar com a meta per a l'any 2008 iniciar un procés d'avaluació per una agència europea. L'objectiu principal que persegueix aquesta política institucional és:

“Assolir estàndards d'acompliment internacionals i oferir programes educatius amb reconeixement de qualitat mundial.”

El procés d'acreditació internacional es va aplicar a les carreres de Turisme, Administració, Computadoria, Dret, Enginyeria en Teleinformàtica i Enginyeria en Obres i Serveis.

INDICADORS GENERALS DE LES CARRERES (TITULACIONS) DEL CUCSUR AVALUADES PER AQU CATALUNYA

MATRÍCULA DE LES CARRERES AVALUADES

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Llicenciatura en Administració	325	309	322	350	334	342	342
Llicenciatura en Comptadoria Pública	319	334	329	347	341	349	335
Llicenciatura en Dret o Advocat	373	381	369	394	377	384	349
Llicenciatura en Turisme	308	276	297	273	248	251	252
Llicenciatura en Enginyeria en Obres i Serveis	257	221	217	224	211	236	203
Llicenciatura en Enginyeria en Teleinformàtica	98	134	181	167	186	187	173

GRADUATS DE LES CARRERES AVALUADES. Taxa de titulació per cohort

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Llicenciatura en Administració	48%	52%	19%	50%	40%	48%
Llicenciatura en Comptadoria Pública	49%	36%	50%	50%	40%	35%
Llicenciatura en Dret o Advocat	50%	47%	50%	45%	48%	35%
Llicenciatura en Turisme	25%	14%	13%	20%	40%	25%
Llicenciatura en Enginyeria en Obres i Serveis	39%	10%	10%	15%	51%	19%
Llicenciatura en Enginyeria en Teleinformàtica	0%	0%	0%	0%	25%	26%

PROFESSORAT DE LES CARRERES AVALUADES. Llicenciatura en Administració

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total de professors a temps complet	7	9	8	8	8	9	6
Total de professors amb doctorat	0	0	0	0	0	0	0
Total de professors amb mestratge	6	8	7	7	8	9	6
Total de professors amb llicenciatura	1	1	1	1	0	0	0
Total de professors d'assignatura	24	23	23	19	23	18	18

PROFESSORAT DE LES CARRERES AVALUADES. Llicenciatura en Comptadoria Pública

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total de professors a temps complet	4	4	4	4	5	6	7
Total de professors amb doctorat	0	0	0	0	0	0	0
Total de professors amb mestratge	4	4	4	4	5	6	7
Total de professors amb llicenciatura	0	0	0	0	0	0	0
Total de professors d'assignatura	22	21	21	15	18	14	14

PROFESSORAT DE LES CARRERES AVALUADES. Llicenciatura en Dret o Advocat

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total de professors a temps complet	4	4	5	6	6	5	4
Total de professors amb doctorat	0	0	0	3	3	3	3
Total de professors amb mestratge	4	4	4	3	3	2	1
Total de professors amb llicenciatura	0	0	0	0	0	0	0
Total de professors d'assignatura	28	32	32	24	29	23	23

PROFESSORAT DE LES CARRERES AVALUADES. Llicenciatura en Turisme

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total de professors a temps complet	6	5	7	6	8	6	7
Total de professors amb doctorat	0	0	0	0	0	0	0
Total de professors amb mestratge	4	5	6	5	7	6	6
Total de professors amb llicenciatura	2	0	1	1	1	0	1
Total de professors d'assignatura	18	18	18	19	16	16	16

PROFESSORAT DE LES CARRERES AVALUADES. Llicenciatura en Enginyeria en Obres i Serveis

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total de professors a temps complet	5	6	8	8	8	10	8
Total de professors amb doctorat	0	1	1	0	0	0	0
Total de professors amb mestratge	3	5	3	4	7	9	7
Total de professors amb llicenciatura	2	0	4	4	1	1	1
Total de professors d'assignatura	31	26	26	26	12	18	18

PROFESSORAT DE LES CARRERES AVALUADES. Llicenciatura en Enginyeria en Teleinformàtica

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Total de professors a temps complet	3	3	3	3	4	4	6
Total de professors amb doctorat	0	1	1	1	1	1	3
Total de professors amb mestratge	0	0	2	2	3	3	3
Total de professors amb llicenciatura	3	2	0	0	0	0	0
Total de professors d'assignatura	4	8	8	7	12	6	6

OFERTA ACADÈMICA DEL CUCSUR
Tècnic Superior Universitari en Teleinformàtica
Tècnic Superior Universitari en Mecànica Automotriu
Llicenciatura en Administració
Llicenciatura en Comptadoria Pública
Llicenciatura en Dret o Advocat
Llicenciatura en Turisme
Llicenciatura en Enginyeria en Recursos Naturals i Agropecuaris
Llicenciatura en Enginyeria en Obres i Serveis
Llicenciatura en Enginyeria en Teleinformàtica
Llicenciatura en Agronomia
Enginyer en Mecatrònica
Enginyer en Processos i Comerç Internacional
Llicenciatura en Biologia Marina
Llicenciatura en Nutrició
Mestratge en Enginyeria en Desenvolupaments Tecnològics
Mestratge en Administració i Gestió Regional
Mestratge en Maneig de Recursos Naturals
Mestratge en Ciències en Ecologia i Gestió Integrada de Costes i Oceans
Doctorat en Biosistemàtica, Ecologia i Maneig de Recursos Naturals

Criteris per seleccionar aquestes carreres per part del CUCSUR

Basant-se en el seu objectiu d'avaluar el seu acompliment amb estàndards internacionals i tenir una oferta educativa competent en el mercat global, el CUCSUR va escollir, per a l'exercici d'avaluació de l'agència europea AQU Catalunya, sis carreres que prèviament havien estat avaluades i acreditades pels organismes nacionals de certificació de la qualitat acadèmica: tant pels Comitès Interinstitucionals para la Evaluación de la Educación Superior (CIEES) com pels organismes acreditadors nacionals avalats pel Consejo para la Acreditación de la Educación Superior (COPAES). És a dir, aquestes sis carreres ja havien assolit satisfactòriament l'estàndard de qualitat mexicà per a programes universitaris; i, d'altra banda, les seves comunitats de professorat, alumnes i directius ja havien acumulat l'experiència de dos processos d'avaluació realitzats per agents externs, i havien incorporat una cultura de l'avaluació del seu acompliment que els permetia participar de manera adequada en l'exercici amb l'Agència.

Criteris per seleccionar AQU Catalunya per a aquest projecte

Després d'haver analitzat diferents esquemes d'avaluació de qualitat, principalment nord-americans i europeus, el CUCSUR es va inclinar pel model integral de l'Associació Europea per a la Garantia de la Qualitat en l'Ensenyament Superior (ENQA) com una opció per a l'avaluació dels seus programes educatius amb estàndards internacionals. Es va contactar amb AQU

Catalunya perquè es va considerar que és una agència avalada pels estàndards europeus (recentment inclosa al Registre Europeu de Garantia de Qualitat en l'Ensenyament Superior, EQAR), es tracta d'un organisme de caràcter públic igual que la Universidad de Guadalajara, té una àmplia experiència en avaluació de carreres universitàries a Catalunya i ha fet incursions en avaluacions internacionals en l'Espai europeu d'educació superior (EEES). També ha mostrat una gran obertura i capacitat d'adaptació al context universitari mexicà en acceptar el repte d'una avaluació de tipus iberoamericà com ara la que li va proposar el CUCSUR, que permetrà avançar cap a models internacionals d'acreditació de programes d'educació superior.

4. PLANTEJAMENT AVALUATIU D'AQU CATALUNYA PER A L'ACREDITACIÓ INTERNACIONAL AL CUCSUR

Tenint en compte el marc presentat, AQU Catalunya es planteja avaluar les carreres del CUCSUR a fi d'acreditar-les, però també considera el projecte com una oportunitat d'avançar en el desenvolupament de nous mètodes per a l'acreditació internacional.

Què aporta AQU Catalunya en aquest projecte d'acreditació internacional? En primer lloc, es tracta d'una agència pública experimentada en la garantia externa de la qualitat dels programes universitaris i que, en el marc regulador espanyol i català, està autoritzada per acreditar titulacions universitàries. També destaca perquè és una de les agències europees més activa en la participació de projectes d'avaluació internacional a fi de desenvolupar elements metodològics per a aquesta mena de pràctica. Un exemple clar en són els dos projectes d'avaluació transeuropea TEEP que, finançats per la Comissió Europea, es van implementar per a l'avaluació dels nous *bachelor* i màster europeus.

Des de l'òptica mexicana, AQU Catalunya és considerada com una agència estrangera reconeguda en el marc europeu de garantia de la qualitat. La seva solvència es basa en una avaluació externa de la seva qualitat que té en consideració el seu estatus legal, el caràcter independent, la trajectòria i l'ús d'una metodologia que permet el seu manteniment a ENQA com a membre de ple dret i la seva presència en el registre EQAR.

La no-disponibilitat d'estàndards globals de qualitat inclina AQU Catalunya a adoptar el criteri de la bilateralitat esmentat anteriorment, pel qual les titulacions acreditades per aquesta agència fora de Catalunya haurien de tenir un nivell de qualitat mínim equivalent al que presenten els programes oferts per facultats i escoles integrades en universitats catalanes. De tota manera, aquesta bilateralitat queda redimensionada per l'ús dels estàndards europeus (ESG), de caràcter més global.

Aquest enfocament representa un condicionant d'una gran importància en el camí cap a l'acreditació internacional de les titulacions del CUCSUR, especialment a causa del context europeu caracteritzat pel procés de Bolonya, que estableix que les noves titulacions oficials espanyoles (i catalanes) s'han d'estructurar d'acord amb els criteris de l'EEES.

Un element essencial en aquest nou esquema de titulacions rau en el disseny de programes que defineixen objectius de formació i crèdits europeus ECTS per als graduats. AQU Catalunya

va constatar la necessitat que l'acreditació per al CUCSUR tingués especialment en compte aquest aspecte que inspira l'EEES.

De la mateixa manera, va considerar necessari avaluar positivament capacitats clau del sistema per oferir aquests programes amb garanties de qualitat: recursos i un sistema intern de garantia de la qualitat.

Vista aquesta situació, AQU Catalunya es podia plantejar:

- Una verificació (*ex ante*) de programes basada en la pertinència dels objectius de formació dels programes i el seu disseny d'implementació, que no és estrictament una acreditació.
- Una acreditació (*ex post*) que confirmés que els objectius eren vàlids i s'assolien per mitjà d'una implementació adequada de recursos i d'estratègies docents.

La situació dels programes del CUCSUR no permetia aplicar, en una primera etapa, cap de les dues estratègies (verificació o acreditació). La raó era evident, ja que les carreres del CUCSUR es trobaven en fase d'adaptació a un model d'ensenyament-aprenentatge basat en competències.

Treballar amb un sistema d'acreditació alternatiu, únicament per al CUCSUR, era, des d'un punt de vista estratègic, molt complicat, principalment a causa del fet que el mateix sistema universitari català i espanyol difícilment n'acceptaria el resultat, sense tenir un marc previ definit i reconegut pel sistema universitari per a aquesta finalitat.

Davant d'aquest panorama, AQU Catalunya va decidir aplicar a les titulacions del CUCSUR un sistema de diagnòstic exhaustiu, enfocat a la millora i utilitzat àmpliament per a l'avaluació de carreres impartides en universitats catalanes. Aquest sistema permetria obtenir una fotografia precisa del nivell de qualitat dels programes del CUCSUR i establir les bases per a la seva adequada adaptació al model definit pels objectius de formació.

La metodologia d'AQU Catalunya s'organitza en quatre àmbits d'anàlisi: context, *inputs*, procés i resultats obtinguts pels estudiants.

Aquests àmbits, que són valorats pels comitès d'avaluació, tenen a més un ampli conjunt d'indicadors que s'agrupen en taules.

Taules d'indicadors associades a la metodologia d'avaluació
Dades generals de la institució (aspectes docents)
Dades generals de la institució (altres dimensions)
Demanda i qualitat de l'accés de nous estudiants
Indicadors de matrícula
Indicadors sobre el pla d'estudis
Metodologies docents
Programa de la carrera
Resultats acadèmics
Dimensió dels grups, rendiment acadèmic i graduació
Anàlisi de les cohorts d'estudiants
Professorat: tipologia i plantilla
Tipologia d'espais del centre
Tipologia d'espais de la carrera
Característiques de la biblioteca
Taxa d'inserció laboral dels graduats
Qualitat de la inserció laboral
Adequació entre formació dels graduats i la seva inserció laboral

L'exhaustivitat del protocol d'avaluació ofereix els elements necessaris per determinar de manera prou precisa la qualitat de la titulació avaluada des de múltiples perspectives, i brinda els elements necessaris per a la millora.

Pres a la decisió de fer servir la metodologia de diagnòstic per a la millora, AQU Catalunya acorda incloure com a condició mínima per iniciar el procés d'acreditació internacional que les titulacions examinades estiguin reconegudes per les autoritats mexicanes competents en la matèria.

ADAPTACIÓ DE LA METODOLOGIA D'AQU CATALUNYA AL CAS DEL CUCSUR

Una vegada constituïts els equips de treball en cadascuna de les sis carreres a avaluar, que posteriorment formarien els comitès d'avaluació interna (CAI), es va dur a terme una sessió de treball amb dos experts europeus per analitzar les polítiques i estratègies d'avaluació, tant en l'àmbit europeu (ENQA) com les d'AQU Catalunya.

Posteriorment, es va fer de manera conjunta entre el Comitè Coordinador del CUCSUR i els sis CAI una anàlisi detallada de la Guia metodològica proporcionada per AQU Catalunya, per tal de conèixer les seves característiques i identificar els problemes de conceptualització, terminologia i fins i tot de llenguatge. Cal recordar que els CAI partien de l'experiència prèvia de les

avaluacions dutes a terme per quatre organismes acreditadors diferents reconeguts pel COPAES, motiu pel qual es va implementar un interessant exercici d'anàlisi comparativa entre les quatre metodologies, diverses entre si, i la proposada per AQU Catalunya. El resultat d'aquest treball va ser la definició de criteris, variables i indicadors de qualitat comuns i consensuats entre les comunitats de les sis carreres a avaluar. Es va aconseguir així una proposta d'adaptació de la Guia metodològica d'AQU Catalunya al context de la Red Universitaria i a les característiques específiques del CUCSUR i de la seva experiència en les avaluacions nacionals. Aquest resultat és un producte interessant d'anàlisi de metodologies europees i llatinoamericanes.

L'adaptació de la Guia al CUCSUR i els seus formats d'autoestudi van ser negociats amb AQU Catalunya, i es va acordar una versió final que va ser la utilitzada per a l'avaluació interna de les sis carreres considerades pels CAI, tot això sota la supervisió del Comitè Coordinador del CUCSUR.

Cal esmentar que la comunicació constant i la disposició per construir acords entre la comunitat del CUCSUR i AQU Catalunya han estat claus per dinamitzar el procés d'avaluació.

5. ORGANITZACIÓ DEL PROCÉS D'AVALUACIÓ EXTERNA

AQU Catalunya va organitzar el procés d'avaluació externa partint de tres supòsits. El primer era el de disposar d'un equip d'avaluació externa compost per acadèmics experimentats i competents. Aquest equip d'avaluació externa incloïa, a més, graduats de feia poc procedents de les diferents carreres analitzades. El segon criteri va ser el de conjugar la visió internacional amb la visió mexicana, mitjançant experts procedents de Catalunya (Espanya) i d'altres universitats mexicanes.

En paral·lel, AQU Catalunya també va tractar de reduir el cost de la visita partint dels supòsits de no-benefici monetari derivat del procés i d'eficiència en la pràctica organitzativa.

Per a cada titulació avaluada es va formar un equip d'avaluació compost per quatre membres: un president (professor de prestigi reconegut d'una universitat catalana i amb experiència en gestió acadèmica a escala de vicerector, director de centre o departament), un vocal acadèmic procedent d'una altra universitat mexicana i vinculat a un organisme acreditador reconegut pel COPAES, un graduat del CUCSUR procedent de la carrera a avaluar i un expert en avaluació de la qualitat que alhora va actuar com a representant d'AQU Catalunya.

Els membres mexicans van ser proposats pel mateix CUCSUR i acceptats per AQU Catalunya una vegada garantida la seva pertinència avaluadora, mentre que els membres del comitè procedents de Catalunya van ser proposats per l'Agència i informats al CUCSUR.

Abans del viatge a Mèxic, AQU Catalunya va formar els presidents i vocals dels comitès. Per al cas dels presidents, va organitzar una sessió que incloïa:

- Informació sobre el CUCSUR, la seva organització i el seu context acadèmic.
- Metodologia d'avaluació aplicada.
- Organització de la visita.
- Estructura dels informes (interns).
- Presa de decisions per a l'acreditació.

AQU Catalunya va preparar un paquet d'autoformació per als membres mexicans de l'equip, alhora que facilitava una adreça de correu electrònic on formular els seus dubtes sobre el procés en particular. Probablement, aquest sigui un dels aspectes crítics susceptibles de ser millorats amb la incorporació de les noves tecnologies de comunicació. L'ús de videoconferències pot dinamitzar enormement aquesta fase de formació.

Per al projecte, AQU Catalunya va facilitar un expert que va viatjar a Mèxic i va actuar com a formador dels equips d'avaluació interna. Aquesta formació va incloure una sessió informativa sobre l'organització del procés d'autoavaluació i d'avaluació externa. Especialment, es va tractar sobre aspectes relacionats amb el rol de les comissions i els seus membres en tots dos processos i sobre el mètode per preparar els informes d'avaluació.

La visita a la institució es va organitzar tenint en compte les diferents carreres i incloent-hi entrevistes amb les audiències representatives. Durant una setmana els comitès externs formats per avaluar les sis carreres van entrevistar més de 200 persones de la comunitat acadèmica del centre: 59 professors, 80 estudiants, 15 persones d'administració, 51 graduats i 19 ocupadors de graduats del centre. Aquesta realitat posa de manifest l'esforç organitzatiu que va dur a terme el CUCSUR.

A fi d'economitzar despeses, es va proposar que l'avaluació de les titulacions es concentrés en dues setmanes, tal com s'observa a l'esquema general de l'avaluació.

Primera setmana: Comptadoria, Administració, Turisme i Dret				
Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous*	Divendres
Responsables titulació de Comptadoria	Responsables titulació d'Administració	Responsables titulació de Turisme	Responsables CUCSUR	Responsables titulació de Dret
Estudiants de Comptadoria	Estudiants d'Administració	Estudiants de Turisme	Visita a les instal·lacions	Estudiants de Dret
Professorat de Comptadoria	Professorat d'Administració	Professorat de Turisme	Personal serveis	Professorat de Dret
Graduats de Comptadoria	Graduats d'Administració	Graduats de Turisme	Personal administratiu	Graduats de Dret
Preparació d'informes	Preparació d'informes	Preparació d'informes	Preparació informe titulacions	Preparació d'informes

* Visita compartida comitès de Comptadoria, Administració, Turisme i Dret

Segona setmana: Eng. Obres i Eng. Teleinformàtica			
Dilluns	Dimarts		Dimecres
Responsables titulació d'Eng. Obres	Responsables CUCSUR*		Responsables titulació d'Eng. Teleinformàtica
Estudiants d'Eng. Obres	Visita a les instal·lacions d'Eng. Teleinformàtica	Visita a les instal·lacions d'Eng. Obres	Estudiants d'Eng. Teleinformàtica
Professorat d'Eng. Obres	Personal administratiu	Personal administratiu	Professorat d'Eng. Teleinformàtica
Graduats d'Eng. Obres	Personal serveis	Personal serveis	Graduats d'Eng. Teleinformàtica
Preparació d'informes	Preparació d'informes	Preparació d'informes	Preparació d'informes

* Audiència compartida

En relació amb els informes externs, AQU Catalunya va considerar necessari preparar informes d'avaluació externa amb punts forts i febles, i també recomanacions relatives a les grans dimensions avaluades, i que no superessin les quinze pàgines en un format esquemàtic.

6. ORGANITZACIÓ DEL PROCÉS D'AVALUACIÓ INTERNA

Per a l'exercici d'avaluació interna dels seus sis programes educatius, el CUCSUR va establir una estratègia integral, que va incloure l'establiment d'un espai comú de treball per als CAI i una comunicació permanent entre els CAI i el Comitè Coordinador. Els treballs es van desenvolupar de manera contínua, però sense afectar les activitats quotidianes del CUCSUR.

Cada CAI estava integrat pel coordinador de la carrera, que el va presidir, el cap del departament més vinculat a la carrera, professors a temps complet i a temps parcial i alumnes, tal com ho estableix la Guia metodològica d'AQU Catalunya. El Comitè Coordinador va ser presidit pel rector del campus, el secretari acadèmic va exercir com a secretari tècnic i la coordinadora de planejament va fer de coordinadora operativa, a més de disposar d'un grup de suport logístic.

A partir de la Guia metodològica acordada amb AQU Catalunya, els CAI es van dedicar a la tasca d'obtenir la informació necessària per emplenar els seus formats d'autoestudi respectius, i el Comitè Coordinador va donar suport amb la integració dels annexos estadístics. Es va habilitar una sala de treball, Sala AQU, i es va atorgar el suport logístic i la infraestructura necessaris per tal que els CAI integressin els seus expedients i dossiers d'evidències per sostenir els resultats i indicadors requerits.

Durant el procés, es van aplicar enquestes d'opinió a estudiants, professorat, graduats i ocupadors de cadascuna de les carreres, per tal de conèixer la seva percepció sobre l'acompliment de la carrera i sobre els criteris establerts a la Guia metodològica.

Un aspecte important de la feina desenvolupada durant l'avaluació interna va ser la constant interacció i cooperació entre els CAI i dels CAI amb el Comitè Coordinador, mitjançant diverses reunions plenàries que servien per aclarir dubtes, unificar interpretacions i consensuar acords de treball. Aquest va ser un element decisiu per aconseguir una homogeneïtat bàsica entre els sis informes d'avaluació interna, que es van integrar i es van sotmetre a una validació per les comunitats de cadascuna de les carreres avaluades i, posteriorment, el febrer de 2008, es van remetre a AQU Catalunya.

Els informes d'avaluació interna van considerar cadascuna de les sis grans variables establertes a la Guia metodològica: el procés d'avaluació interna, la posició estratègica de la carrera, la capacitat del sistema, el programa de formació, el desenvolupament de l'ensenyament i la qualitat dels resultats. En la integració d'aquests informes d'avaluació interna es va posar un èmfasi especial a destacar els punts forts i els punts febles més significatius per

a cada variable i indicador analitzats, i també en les propostes de millora o canvi identificades pels CAI. Amb això es va aconseguir un diagnòstic objectiu i ampli de la situació de cadascuna de les carreres, com a *input* per al procés d'avaluació externa.

7. RESULTATS DE L'AVALUACIÓ PER A L'ACREDITACIÓ

El primer producte resultant de l'avaluació van ser dotze informes, dos per cada carrera (un d'intern i un altre d'extern).

El resultat del procés no va conduir a una acreditació internacional; els motius queden explicats a continuació (subratllats i numerats de l'1 al 5). De tota manera, AQU Catalunya entén que el procés va produir un resultat més avançat, en el sentit que va posicionar el CUCSUR en un entorn internacional considerant les seves fortaleses i debilitats, i va marcar l'inici d'una segona fase dedicada a la millora del centre sobre la base de criteris internacionals d'última generació, a més de tenir la garantia que el procés es va dur a terme d'acord amb els criteris tècnics d'avaluació externa que estableix ENQA per a aquesta mena d'avaluacions.

Tot seguit es presenten els principals resultats de l'avaluació que AQU Catalunya va fer en les sis titulacions del CUCSUR. Aquests resultats són públics a través de la pàgina web del CUCSUR.

- Sobre el procés d'avaluació, l'avaluació d'AQU Catalunya va valorar molt favorablement el procés d'avaluació interna. Els informes redactats pels diferents comitès van ser considerats útils per a la millora de la qualitat de les titulacions. En general, es van identificar fortaleses, debilitats i oportunitats de millora de manera adequada. Els comitès interns van fer un treball seriós i professional.
- Pel que fa a la posició estratègica de les carreres, l'avaluació d'AQU Catalunya va constatar l'esforç i la motivació de la comunitat acadèmica del CUCSUR en pro d'un model educatiu de qualitat, si bé va opinar que la vinculació estricta a l'entorn podria hipotecar el desenvolupament de la institució en el futur. Tot això sense deixar de destacar positivament tota l'acció global en favor de la comunitat on s'insereix el centre.
- En relació amb la capacitat del sistema, l'avaluació va detectar un alumnat motivat i satisfet de poder cursar estudis al centre. Igualment, va constatar l'existència d'un professorat compromès i en general força entusiasmats. No obstant això, el seu nivell de qualificació acadèmica encara no arriba a estàndards internacionals, especialment pel que fa al nombre de doctors. (1) Aquesta va ser la primera de les debilitats identificades per les quals l'Agència va acordar promoure un pla de millora en pro d'una acreditació posterior.

L'avaluació d'AQU Catalunya va reconèixer l'esforç dut a terme pel que fa a les infraestructures necessàries per a la impartició de les carreres, però va indicar possibles

canvis una vegada implantats els programes formatius basats en competències. També va recomanar possibles millores per al desenvolupament d'una activitat més gran de recerca.

Sense deixar de mantenir un estret vincle amb l'entorn més pròxim, (2) es va advertir la conveniència d'establir en el futur contactes i relacions amb organismes i universitats de caràcter nacional i internacional que incloguin l'intercanvi de professorat i d'alumnat. Aquest aspecte es va considerar com a molt important en els estàndards internacionals.

- L'avaluació d'AQU Catalunya va observar que el centre havia desenvolupat un sistema de gestió de la qualitat i feia accions en favor de disseminar la cultura de la qualitat en tots els sectors de la comunitat acadèmica. De tota manera, es va identificar la conveniència de dur a terme una reflexió sobre aquest sistema, de manera que s'enfortís el seu impacte positiu en la formació dels estudiants i s'adaptés als requisits de programes educatius basats en competències. Aquest punt es va recomanar com a element a desenvolupar en el pla de millora.
- Sobre els programes de formació, l'avaluació d'AQU Catalunya va considerar que les carreres es trobaven en fase de revisió, coincidint plans d'estudis antics i nous. D'aquesta manera, l'Agència va constatar que els programes avaluats disposaven d'un perfil general de formació adequat a les necessitats de l'entorn professional local, i va recomanar una millora d'aquests programes per mitjà de les noves propostes de plans d'estudis basades en competències. (3) Aquest va ser el tercer element considerat com a imprescindible per a l'acreditació d'AQU Catalunya.
- En relació amb el desenvolupament de l'ensenyament, l'avaluació d'AQU Catalunya va considerar que el CUCSUR tenia implementat un model de formació integral de l'estudiant. Es va detectar un programa de tutories visible, orientat a la consulta sobre la matèria rebuda i, especialment, a la prevenció de l'abandó i a la formació integral de l'alumne.

També es va constatar que el centre és conscient de la importància de la innovació acadèmica. Els professors reben cursos de capacitació sobre aquest aspecte.

Per contra, es va detectar que el sistema de pràctiques professionals no es troba generalitzat. Així mateix es va observar que el centre ha pres consciència de la necessitat de millorar el domini de l'anglès per part d'estudiants i graduats.

En diverses carreres no s'aplica de forma generalitzada la prova final de caràcter global (tesi, projecte, etc.) que permet avaluar els aprenentatges i les competències adquirits de manera integral, i que és comuna a la majoria de carreres universitàries reconegudes a escala internacional. (4) Els mètodes per a l'avaluació de competències s'haurien de tenir especialment en compte quan s'introdueixin els nous programes.

Es constata que el centre disposa de cursos d'inducció sobre les característiques de les diferents carreres, però es detecta l'absència de propedèutics, molt necessaris en casos d'accés d'estudiants amb orígens i formació prèvia diferents.

- Sobre la qualitat dels resultats acadèmics, l'avaluació d'AQU Catalunya va posar de manifest que hi ha un percentatge elevat d'alumnes que acaba els estudis en el temps

previst. Així mateix la formació polivalent dels graduats és apreciada en el sector laboral de l'entorn.

Finalment, s'observa que el centre no disposa d'una política de seguiment de graduats que permeti obtenir informació a favor de la millora contínua dels programes de formació. De la mateixa manera que hi ha la necessitat de comprovar la consecució d'objectius de formació mitjançant exàmens que integrin coneixement, (5) la informació sobre el desenvolupament professional dels graduats és imprescindible per mantenir actualitzada la qualitat de la formació.

A partir d'aquests resultats, el CUCSUR va iniciar la redacció d'un pla de millora que s'havia de configurar com un compromís amb la mateixa comunitat acadèmica del centre i amb la resta de grups d'interès: famílies, ocupadors i altres institucions universitàries.

8. EIXOS PRINCIPALS DEL PLA DE MILLORA

A partir del diagnòstic realitzat sobre la base metodològica d'AQU Catalunya i prenent com a base el document d'estàndards i criteris europeus per a la garantia de la qualitat (ESG), l'Agència recomana al CUCSUR un conjunt d'accions que permetin homologar la qualitat de les carreres avaluades a escala internacional.

A més, se sol·licita que les accions previstes en el pla de millora disposin de la informació següent:

- Responsables del desenvolupament de cada acció.
- Detall de les principals metes esperades en cada acció.
- Cronograma d'implementació i de seguiment del desenvolupament de cada acció.

Accions recomanades per al pla de millora de les titulacions avaluades al CUCSUR

- **Acció 1:** Desenvolupar el sistema de gestió de la qualitat del centre per mitjà del disseny d'un pla general de seguiment i millora dels programes avaluats que inclogui la participació significativa dels estudiants.
(Pertanyent al criteri europeu 1.1)
- **Acció 2:** Finalitzar l'establiment dels objectius d'aprenentatge de les carreres avaluades i l'adaptació dels programes tenint en compte aquests objectius. Nota: els objectius de formació s'han d'adequar als criteris de qualitat nacional i ser consultats amb experts acadèmics i professionals de prestigi reconegut.
(Pertanyent al criteri europeu 1.2)
- **Acció 3:** Disposar d'un sistema d'avaluació dels objectius d'aprenentatge que inclogui la realització d'un treball final d'integració de coneixements basats en el coneixement teòric i en la seva realització pràctica.
(Pertanyent al criteri europeu 1.3)
- **Acció 4:** Desenvolupar un sistema per incrementar de manera adequada la presència de professors del CUCSUR en xarxes científiques nacionals i internacionals.
(Pertanyent al criteri europeu 1.4)

- **Acció 5:** Establir un pla per aconseguir que el 50% del professorat a temps complet del CUCSUR tingui el grau de doctor.
(Pertanyent al criteri europeu 1.4)
- **Acció 6:** Consolidar un pla de foment de la mobilitat acadèmica per al professorat i els estudiants del CUCSUR.
(Pertanyent al criteri europeu 1.5)
- **Acció 7:** Millorar l'estratègia de connexió entre les carreres universitàries i la formació preuniversitària.
(Pertanyent al criteri europeu 1.5)
- **Acció 8:** Millorar les oportunitats a la disposició dels estudiants per a la realització de pràctiques professionals, cursos d'inducció, etc.
(Pertanyent al criteri europeu 1.5)
- **Acció 9:** Millorar els sistemes d'informació amb l'objectiu de fer un càlcul consistent d'indicadors sobre perfil dels estudiants, rendiment acadèmic i satisfacció d'estudiants, professorat i graduats.
(Pertanyent al criteri europeu 1.6)
- **Acció 10:** Informar públicament sobre el pla de millora establert pel CUCSUR.
(Pertanyent al criteri europeu 1.7)

A més, s'inclouen dues accions suplementàries:

- Promoció d'una associació de graduats CUCSUR.
- Desenvolupament d'una borsa de treball i seguiment de graduats adequada.

9. CONCLUSIONS SOBRE LA METODOLOGIA APLICADA I DESENVOLUPAMENTS FUTURS

¿Podem establir els principis per a una acreditació internacional de la qualitat que doni un pas més sobre l'aplicació de criteris de qualitat d'un país A en programes d'un país B? La resposta a la pregunta suposa tenir clars, per endavant, quins són els objectius de tota acreditació internacional.

Lògicament, la iniciativa privada ha de poder establir els seus criteris, però el procés d'avaluació del CUCSUR suggereix que és possible establir noves dinàmiques i valors en una acreditació internacional.

En primer lloc, hem d'enfocar l'acreditació internacional com una eina que millori la comunicació internacional entre els sistemes universitaris, especialment d'aquells sistemes que necessiten un reconeixement extern per consolidar la seva posició en un entorn més global.

Aquest nou marc d'acreditació internacional hauria d'incloure un enfocament que faci prevaler la millora de la qualitat de la institució sotmesa a avaluació. És evident que l'acreditació internacional ha de donar informació solvent sobre els nivells acadèmics, però també hauria d'evidenciar les millores de la qualitat que aconseguixen les institucions universitàries. En unes altres paraules, l'acreditació internacional ha de reconèixer els millors centres, però alhora ha de divulgar quines institucions són les més actives en la millora de la seva qualitat.

L'acreditació internacional hauria d'estar orientada a la consolidació de la qualitat universitària i especialment atenta a la creació de valor en l'entorn en què es troba implantada una institució universitària. Això suposa que els indicadors de qualitat en l'acreditació internacional haurien de tenir en consideració, també, la perspectiva local.

Si una acreditació internacional privada pot facilitar que els graduats d'un centre puguin accedir, com a professionals solvents, a un mercat de treball exterior, la perspectiva que deriva del procés d'Autlán, sense eliminar el propòsit anterior, hauria d'accentuar també la importància de les institucions universitàries en el seu territori més proper.

A més, la posició del centre com a institució que ofereix una formació especialitzada i de prou qualitat s'hauria de materialitzar en l'atracció d'estudiants i investigadors d'altres zones, fins i tot d'altres països.

Si inclogués aquesta visió, l'acreditació internacional enriquiria la varietat d'enfocaments acadèmics i impulsaria la creació de nou coneixement en les diferents institucions. Seria una

manera d'escapar del risc de la còpia sense més ni més. Es valoraria la diversitat en les metodologies d'ensenyament-aprenentatge, es reconeixeria l'ús de llengües i cultures diferents per a la diversitat d'anàlisis de la realitat, i fins i tot es promourien nous centres de coneixement que basarien la seva fortalesa en posicions geogràfiques properes als objectes a investigar. Pensem en carreres vinculades a l'àmbit social o al sector de les ciències de la naturalesa, per exemple.

Com tot sistema de garantia de la qualitat, un sistema d'acreditació internacional hauria de ser transparent. Ha de ser-ho en els objectius i resultats, en la metodologia i en els criteris utilitzats, però també seria recomanable que fos transparent en els aspectes de caràcter administratiu (responsables, participants, no-conflicte d'interessos, etc.).

Si considerem que l'acreditació internacional pressuposa la inclusió d'uns determinats requisits metodològics que en poden encarrir la implementació, com ara la presència d'avaluadors internacionals en els comitès d'avaluació externa, l'aspecte financer no és negligible.

Independentment de la necessària reflexió sobre com s'han de finançar processos d'acreditació internacional, la realitat ens indica que aquesta mena de garantia de la qualitat es pot convertir en un veritable revulsiu per a la millora de centres i sistemes universitaris.

Finalment, és recomanable un esforç inversor en la formació en sistemes de garantia de qualitat que facilitin la implantació de mètodes d'acreditació internacional més eficients, efectius alhora que menys costosos.

AQU Catalunya recomana que tota institució que procedeixi a acreditar-se internacionalment disposi d'una estratègia ambiciosa de formació interna.

10. REFERÈNCIES DEL PROJECTE

- AQU Catalunya (2005) *Guia d'avaluació interna d'ensenyaments universitaris* [en línia].
Disponible a: <http://www.aqu.cat/doc/doc_80863515_1.pdf>
- AQU Catalunya (2005) *Guia d'avaluació externa d'ensenyaments universitaris* [en línia].
Disponible a: <http://www.aqu.cat/doc/doc_29180136_1.pdf>
- AQU Catalunya (2008) *Informe de evaluació externa de la carrera de Administració* [en línia].
Disponible a: <http://www.aqu.cat/doc/doc_30093738_1.pdf> i a: <www.cucsur.udg.mx>
- AQU Catalunya (2008) *Informe de evaluació externa de la carrera de Contaduría* [en línia].
Disponible a: <http://www.aqu.cat/doc/doc_26914113_1.pdf> i a: <www.cucsur.udg.mx>
- AQU Catalunya (2008) *Informe de evaluació externa de la carrera de Derecho* [en línia].
Disponible a: <http://www.aqu.cat/doc/doc_17893137_1.pdf> i a: <www.cucsur.udg.mx>
- AQU Catalunya (2008) *Informe de evaluació externa de la carrera de Ingeniería en Obras y Servicios* [en línia]. Disponible a: <http://www.aqu.cat/doc/doc_25417085_1.pdf> i a: <www.cucsur.udg.mx>
- AQU Catalunya (2008) *Informe de evaluació externa de la carrera de Ingeniería en Teleinformática* [en línia]. Disponible a: <http://www.aqu.cat/doc/doc_20121169_1.pdf> i a: <www.cucsur.udg.mx>
- AQU Catalunya (2008) *Informe de evaluació externa de la carrera de Turismo* [en línia].
Disponible a: <http://www.aqu.cat/doc/doc_26536324_1.pdf> i a: <www.cucsur.udg.mx>
- CUCSUR (2008) *Informe de autoevaluación de la carrera de Administración* [en línia].
Disponible a <www.cucsur.udg.mx>
- CUCSUR (2008) *Informe de autoevaluación de la carrera de Contaduría* [en línia]. Disponible a: <www.cucsur.udg.mx>
- CUCSUR (2008) *Informe de autoevaluación de la carrera de Derecho* [en línia]. Disponible a: <www.cucsur.udg.mx>
- CUCSUR (2008) *Informe de autoevaluación de la carrera de Ingeniería en Obras y Servicios* [en línia]. Disponible a: <www.cucsur.udg.mx>
- CUCSUR (2008) *Informe de autoevaluación de la carrera de Ingeniería en Teleinformática* [en línia]. Disponible a: <www.cucsur.udg.mx>

CUCSUR (2008) *Informe de autoevaluación de la carrera de Turismo* [en línia]. Disponible a: <www.cucsur.udg.mx>

ENQA (2007) *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area - 2nd edition* [en línia]. Disponible a: <http://www.enqa.eu/files/ESG_v03.pdf>

ENQA (2006) *Methodological Report. The Transnational European Evaluation Project II* [en línia]. Disponible a: <<http://www.enqa.eu/files/TEEP%20II%20Methodological%20report.pdf>>

ENQA (2004) *Transnational European Evaluation Project. Methodological Reflection* [en línia]. Disponible a: <<http://www.enqa.eu/files/TEEPmethod.pdf>>

11. GLOSSARI

1. ANEI: Asociación Nacional de Instituciones en Educación Informática
2. AQU Catalunya: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya
3. CACECA: Consejo de Acreditación de la Enseñanza en Contaduría y Administración
4. CACEI: Consejo de Acreditación de la Enseñanza de la Ingeniería
5. CONAET: Consejo Nacional para la Calidad de la Educación Turística
6. COPAES: Consejo para la Acreditación de la Educación Superior
7. CIEES: Comités Interinstitucionales para la Evaluación de la Educación Superior
8. CUCSUR: Centro Universitario de la Costa Sur
9. ECTS: European Credit Transfer System
10. ENQA: European Association for Quality Assurance in Higher Education
11. EQAR: European Quality Assurance Register
12. ESG: Estàndards i directrius europeus per a la garantia de la qualitat
13. TEEP: Transnational European Evaluation Project

12. ANNEXOS

Composició dels comitès d'avaluació externa

Comitè d'avaluació externa de la carrera d'Administració

President	Josep Oliveras (Universitat Rovira i Virgili)
Avaluador acadèmic	Arturo Sánchez Mondragón (CACECA)
Avaluadora professional	Delia Ramos Zamora (Ilic. Administració)
Expert garantia de qualitat	Josep Grifoll (AQU Catalunya)

Comitè d'avaluació externa de la carrera de Comptadoria

President	Josep Oliveras (Universitat Rovira i Virgili)
Avaluador acadèmic	Luis Ernesto Moreno Noriega (Universidad La Salle)
Avaluadora professional	Sandra Pelayo Corona (Ilic. Comptadoria)
Expert garantia de qualitat	Josep Grifoll (AQU Catalunya)

Comitè d'avaluació externa de la carrera de Dret

President	Álex Sáiz Arnáiz (Universitat Pompeu Fabra)
Avaluadora acadèmica	M. Estela Morales Tamez (Universidad Autónoma de Nuevo León)
Avaluador professional	José Luis Guerrero Rosas (advocat)
Expert garantia de qualitat	Jaume Sarramona (Universitat Autònoma de Barcelona)

Comitè d'avaluació externa de la carrera d'Enginyeria en Obres i Serveis

President	Josep Ramon Casas (Universitat Politècnica de Catalunya)
Avaluador acadèmic	Mario Alberto Sesma Martínez (CACEI)
Expert garantia de qualitat	Jaume Sarramona (Universitat Autònoma de Barcelona)

Comitè d'avaluació externa de la carrera d'Enginyeria en Teleinformàtica

President	Lluís Jofre (Universitat Politècnica de Catalunya)
Avaluador acadèmic	Sergio Fuenlabrada Velásquez (ANEI)
Avaluador professional	César Ricardo Juárez Pelayo (Ilic. Eng. Teleinformàtica)
Expert garantia de qualitat	Jaume Sarramona (Universitat Autònoma de Barcelona)

Comitè d'avaluació externa de la carrera de Turisme

President	Josep Oliveras (Universitat Rovira i Virgili)
Avaluador acadèmic	Rafael Gutiérrez Niebla (CONAET)
Avaluadora professional	Yéssica Limón Soltero (Ilic. Turisme)
Expert garantia de qualitat	Josep Grifoll (AQU Catalunya)

Comitès d'autoavaluació al CUCSUR

Comitè d'avaluació interna de la carrera d'Administració

Mtre. Héctor Gabriel García López, coordinador de carrera
Mtre. Adán Michel Arechiga, cap de departament
Mtre. César Amador Díaz Pelayo, professor
Mtre. Carlos Alberto Esparza González, professor
Mtra. María Elena López Hernández, professora
Claudia Preciado Ortiz, alumna
Erick Madrigal Guzmán, alumne
Ana Paulina García Vergara, alumna
Tanya Lizbeth Figueroa Cedano, alumna

Comitè d'avaluació interna de la carrera de Comptadoria

Mtre. Arturo Macedo Peña, coordinador de carrera
Mtre. Luis Carlos Gámez Adame, cap de departament
Mtre. Roberto Joya Arreola, professor
Mtra. Sara Macías Castellón, professora
Mtra. Gracia Patricia Michel Vázquez, professora
L. A. Nitsa Glykeria Cobián Pizano, assistent
Jaime Sánchez Morán, alumne
María Elena Michel García, alumna

Comitè d'avaluació interna de la carrera de Dret

Mtre. Bulmaro Tlacuahuac Sánchez, coordinador de carrera
Dra. Laura Georgina Fong Gollaz, cap de departament
Dra. Araceli Ramírez Meda, professora
Dr. Enrique Flores Terríquez, professor
Baneza de Jesús Cueva Preciado, alumna
Tonatiuh Guzmán Quijada, alumne

Comitè d'avaluació interna de la carrera d'Enginyeria en Teleinformàtica

M. C. Karen Hernández Rueda, coordinadora de carrera
M. C. Donato Vallin González, cap de departament
Mtra. Ana Rosa Sahagún Castellanos, professora
Mtre. Jorge Arturo Pelayo López, professor
Javier Claustro Bobadilla, alumne
Ernesto Alonso Coba Vázquez, alumne

Comitè d'avaluació interna de la carrera d'Enginyeria en Obres i Serveis

Mtre. Juan Ricardo Gutiérrez Cardona, coordinador de carrera
Mtre. Donato Vallin González, cap de departament
Tècn. Óscar López Corona, professor
Mtre. Francisco Bernabé Ramos, professor
Eng. Juan Manuel Rodríguez Peña, professor
Tania Esmeralda González Robles, alumna
Miriam Elizabeth Parvol Capetillo, alumna

Comitè d'avaluació interna de la carrera de Turisme

Mtre. Alfonso Zepeda Arce, coordinador de carrera
Mtre. Jesús D. Medina García, cap de departament
Mtre. Mario Ramírez Vega, professor
Mtra. Ana Guadalupe Nuño Rodríguez, professora
Marcela Isela Vargas Magaña, alumna
Cruz Europa Medina Zúñiga, alumna

Comitè Coordinador del CUCSUR

Mtre. Enrique Javier Solórzano Carrillo, president
M. C. Alfredo Tomás Ortega Ojeda, secretari tècnic
Mtra. Mónica Araceli Reyes Rodríguez, coordinadora operativa
L. A. Cristina Zepeda Ibarra, assistent
L. C. P. Sandra Eloina Campos, assistent

L. C. P. Ana Bertha Ramírez Robles, assistent